

ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ
ОСВІТИ»

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МАЛОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВІТОЛЬДА ПЛЕЦЬКОГО В
ОСВЕНЦІМІ

УНІВЕРСИТЕТ ПРИКЛАДНИХ НАУК В М. ЕЛЬБЛОНГ
СОПОТСЬКА ВИЩА ШКОЛА

AKADEMIA
NAUK STOSOWANYCH
w ELBLĄGU

SOPOCKA
SZKOŁA WYŻSZA

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАУКИ Й ОСВІТИ
В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

**Збірник тез доповідей за матеріалами
IV Міжнародної науково-практичної конференції**

Мукачево
16 травня 2024 року

*Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет
науково-технічною радою Мукачівського державного університету
(протокол № 4 від «16» травня 2024 р.)*

С 91

Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів : збірник тез доповідей за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції (16 травня 2024 р., м. Мукачево). Мукачево : Вид-во МДУ, 2024. 488 с.

У збірнику представлено тези доповідей за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів». Учасниками конференції розглянуто проблеми та перспективи розвитку педагогічної освіти, психолого-педагогічні аспекти професійного становлення особистості, сучасні орієнтири розвитку економіки, управління та інженерії, актуальні проблеми менеджменту, індустрії гостинності, суспільно-географічних та культурологічних досліджень.

Видання розраховане на науковців, педагогів, викладачів, здобувачів вищої освіти, які займаються науково-дослідною роботою.

Редакційна колегія:

Щербан Т.Д. – д-р психол. наук, професор (голова);

Гоблик В.В. – д-р екон. наук, професор;

Кобаль В.І. – канд. пед. наук, професор;

Пігош В.А. – канд. екон. наук, доцент;

Максютова О.В. – PhD, провідний фахівець ВНТД

Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікації.

СІМ'ЄЮ ЩОДО ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	96
ІВАНОВА В.В., ПРОДАН Є.О. ПРОЄКТУВАННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	99
ІВАНОВА В.В., ШКІРЯ Я.М. ВИХОВАННЯ СЕНСОРНОЇ КУЛЬТУРИ У ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	101
ІЛЬНИЦЬКА М.І., ХОМА О. М. РОЗВИТОК ЛІТЕРАТУРНО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЧИТАННЯ.....	104
КІСІЛЬ І. Р., ГАЙДИС В. І., РОСТИКУС Н. П. СИТУАЦІЙНІ ВПРАВИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ.....	106
КАРАБИН Р.М., МОЛНАР Т.І. РОЛЬ ПОЗАУРОЧНОЇ ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ.....	108
КАС'ЯНЕНКО О.М., БЕЛЕНЬ А.Р. СПЕЦИФІКА РОБОТИ АСИСТЕНТА ВИХОВАТЕЛЯ В ГРУПІ КОМПЕНСУЮЧОГО ТИПУ.....	110
КАС'ЯНЕНКО О.М., ДИЧКА М.Ю. АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ СПРИЙНЯТТЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	113
КИРЛИК В.В. РОЛЬ ІНЖЕНЕРНОЇ ОСВІТИ У РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТНО СПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ.....	115
КОВРЕЙ Д.Й., МЕДВЕ М.О. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА.....	117
КОГУТИЧ М.В., КУЗЬМА-КАЧУР М.І. ЗАСТОСУВАННЯ ПОШУКОВИХ ЗАВДАНЬ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ.....	120
КОРОЛОВИЧ В. В., ФЕНЧАК Л. М. ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ.....	122
КУДИРКО О.В. АКТУАЛЬНІ НАВИЧКИ ШКОЛЯРІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	124
КУЗЬМА О.І., ХОМА О. М. РОЛЬ ТА ЗАВДАННЯ АСИСТЕНТА ВЧИТЕЛЯ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З ІНКЛЮЗИВНИМ НАВЧАННЯМ.....	126
КУЗЬМА-КАЧУР М.І. ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»	128
ЛЕНДЕЛ В.В. ІНТЕРАКЦІЯ І СПІЛКУВАННЯ У СОЦІАЛЬНІЙ ТЕОРІЇ І.ГОФМАНА	130
ЛІБАК Н. А. ВПЛИВ ППРОФЕСІЙНОГО СТАНДАРТУ НА ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ	133
МАХЛИНЕЦЬ Е.В., КОБАЛЬ В.І. МНЕМОТЕХНІКА В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	135
МИКУЛІНА А. К., АРДЕЛАН Я.О., БОБРУШКО Н.В. ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИЙ РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА.....	137
МІШКУЛИНЕЦЬ О.О., БОБАЛЬ І.І. ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА В УМОВАХ БАГАТОНАЦІОНАЛЬНОГО УЧНІВСЬКОГО КОЛЕКТИВУ.....	139
МІШКУЛИНЕЦЬ О.О., ПОПАДИНЕЦЬ А.С. ТОЛЕРАНТНІСТЬ МОЛОДШИХ	

РОЗДІЛ 1. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

УДК 001.8:373.3.015.31:316.647.5

МІШКУЛИНЕЦЬ О.О.,
канд. психол. наук, старший викладач
кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти
та освітнього менеджменту,
Мукачівський державний університет.
ПОПАДИНЕЦЬ А.С.,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність 013 Початкова освіта,
Мукачівський державний університет

ТОЛЕРАНТНІСТЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК НАУКОВА ДЕФІНІЦІЯ ТА ВИМОГА СЬОГОДЕННЯ

У початковій школі у дітей, як зазначають науковці, формується новий рівень самосвідомості, що найбільш точно виражається словосполученням «внутрішня позиція». Ця позиція являє собою усвідомлене ставлення дитини до себе, до інших, до подій та справ – таке ставлення, яке дитина може продемонструвати діями та висловити словами. Факт становлення такої позиції внутрішньо проявляється в тому, що у свідомості дитини виділяється система моральних норм, які дитина має наслідувати, незалежно від обставин, що складаються [4, с.304–305]. Погоджуємося з Н. Олійник, що у молодшому шкільному віці «відбувається збагачення емоційної сфери дитини та її розвиток, що проявляється у вмінні усвідомлювати, сприймати, аналізувати речі та події. У цьому віці значні зміни відбуваються у вольовій сфері особистості дитини, адже у цьому віці велику роль відіграють почуття дитини, які стають мотивами поведінки. Саме в початковій школі дитина включається до нової особливої системи соціальних взаємовідносин, відмінної від її минулого досвіду. Для продуктивного навчання у школі необхідно звести ці суперечності у процесі взаємодії до певної загальної основи. Ненасильницьке, поважне ставлення, гармонізація відносин у класі, виховання толерантності сприяють розвитку співробітництва» [4, с.305]. Враховуючи гострі виклики сьогодення, посилення міграційних процесів, вагомим постає питання виховання у молодших школярів толерантності як передумови ефективної взаємодії у глобалізованому, полікультурному суспільстві.

Поняття «толерантність» має багато значень та використовується у різних галузях знання: медицині, психології, педагогіці, філософії, теології, соціології, політології та інших. Так, толерантність у «Декларації принципів толерантності» трактується як «повага, сприйняття та розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, форм самовираження та самовиявлення людської особистості; єдність у різноманітті; те, що уможливлює досягнення миру, сприяє переходу від культури війни до культури миру» [1]. Як вважають П. Саух та Ю. Саух, толерантність – це «важливий морально-практичний орієнтир принципів інтеграції культурно-історичного досвіду в єдину систему цінностей. Це механізм поведінки соціальних утворень (партій, етнічних груп, церков тощо), який передбачає у процесі їх взаємин взаємоповагу, свідому відмову від насилля,

РОЗДІЛ 1. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

приниження гідності один одного. Вона є важливою умовою соціальної регуляції міжлюдських відносин, важливим виявом морально-гуманістичної суті суб'єктів взаємин, певним інгредієнтом, без якого нормальне буття людини, як і стабільне життя суспільства, неможливі або можливі у деструктивній формі» [3, с. 4].

На думку Н. Олійник та співавторів, формування толерантності у молодших школярів – «цілеспрямований, довготривалий, організований процес. Формувати толерантність не можна епізодично, виховним заходом чи бесідою. Формувати толерантну особистість можливо тільки тоді, коли ця робота буде проводитися постійно та цілеспрямовано» [4, с.303]. Автори вважають, що толерантність включає: уважність та чуйність до інших, поблажливість або прощення, терпіння, довіра, вміння контролювати свої емоції, доброзичливість, вміння не критикувати та засуджувати інших, емпатію, вміння слухати та бути уважним до інших [4, с.303]. Критеріями толерантності автори виокремлюють: рівноправність; взаємоповага, доброзичливість; терпиме ставлення до різних груп; збереження та розвиток культури; можливість наслідування власної культури; свобода віросповідання; співробітництво та солідарність у розв'язання спільних проблем; доброзичлива лексика у спілкуванні з іншими [4, с.305].

Основними напрямками формування толерантності в дітей молодшого шкільного віку Х. Сайко, К. Островська виокремлюють: знайомство дітей молодшого шкільного віку з принципами поваги до людської гідності всіх без винятку людей; розуміння дітьми молодшого шкільного віку те, що кожна людина – індивідуальна та унікальна особистість (необхідність виховання в дітей поваги до інших, відмінних від них за фізичними, психічними ознаками); розуміння дітьми молодшого шкільного віку принципу взаємодоповнюваності як основної риси відмінностей (кожний повинен зрозуміти, що їх відмінність від інших це їх унікальність, тобто подарунок долі); розуміння учнями молодшого шкільного віку принципу взаємоповаги та взаємодопомоги (дітей важливо привчати до вміння працювати в колективі, спільного розв'язання проблем та поділу праці при виконанні спільних завдань) [2, с.43].

Отже, на основі аналізу наукових джерел приходимо до висновку про актуальність проблеми виховання толерантності у дітей молодшого шкільного віку. Формування цієї вагомої якості повинно відбуватися систематично, з урахуванням ситуації, пов'язаної з військовою агресією росії та вимог глобалізованого суспільства. Молодші школярі повинні усвідомлювати свою неповторність, поважати і сприймати інших (навіть, якщо вони не такі як я), що, в свою чергу, дозволить згуртувати учнівський колектив.

Література:

1. Декларація принципів толерантності. Утверджена резолюцією 5.61 Генеральної конференції ЮНЕСКО від 16 листопада 1995 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_503
2. Сайко Х. Я., Островська К. О. Толерантність до дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивній школі. *Молодий вчений*. 2020. №1 (77). С. 43-46.
3. Саух П., Саух Ю. Толерантність у контексті сучасних духовно-ціннісних трансформацій. *Історія. Філософія. Релігієзнавство*. 2008. № 2. С. 2-7.

РОЗДІЛ 1. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

4. Олійник Н.А., Білик Т.С., Басюк А.М. Формування толерантності у молодших школярів. *Перспективи та інновації науки. (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2022. № 6 (11). С.299-308.

УДК 316.7:005.336.2:373.3.011.3-052

МІШКУЛИНЕЦЬ О.О,
кандидат психологічних наук, старший викладач
кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти
та освітнього менеджменту

Мукачівський державний університет.

ТУРЯНИЦЯ У.І.,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 013 Початкова освіта
Мукачівський державний університет

СУТНІСТЬ І ЗМІСТ КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Молодший шкільний вік є важливим періодом для інтелектуального, фізичного і емоційного розвитку особистості. Цей вік характеризується максимальною пізнавальною активністю, коли діти вчатьс я дивитися, слухати, виділяти головні ознаки предметів, бачити в предметі багато різних деталей, розвивається наочно-образне мислення, довільна пам'ять, увага притягується яскравим, наочним матеріалом, емоційним викладом [3, с.22]. Саме тому у цьому віці вагомим завданням є: збагачення духовного світу учня / учениці під час сприймання мистецтва та художньої творчості; виховання шани до національної і світової культурної спадщини; набуття досвіду творення художніх образів через опанування елементарними мистецькими вміннями; розвиток загальних і спеціальних мистецьких здібностей; розкриття творчого потенціалу особистості; стимулювання художньо-образного мислення, художніх інтересів; виховання естетичного смаку; сприяння творчому самовияву та розвитку індивідуального стилю учня / учениці через мистецтво; розвиток уміння інтерпретувати твори мистецтва, висловлювати враження та особистісне ставлення до них; засвоєння початкових знань про види мистецтва, особливості їхньої художньо-образної мови, зокрема у взаємозв'язках; формування вміння презентувати й оцінювати власну творчість, плекання потреби у самовдосконаленні; формування вміння взаємодіяти з іншими через мистецтво, виявляти зв'язки мистецтва з природним і соціокультурним середовищем; виховання здатності застосовувати мистецтво для отримання задоволення та емоційного самопізнання [3, с.17–18].

Метою початкової освіти, як задекларовано у Державному стандарті початкової освіти (далі – Стандарт), є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості. У Стандарті вимоги до обов'язкових результатів навчання визначаються з урахуванням компетентнісного підходу, а однією із ключових компетентностей виокремлено

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>